

Διάφορα ασφαλιστικά θέματα

Τοποθέτηση σε θέματα που θίγει η ΕΛΕΥΘΕΡΟΤΥΠΙΑ 21/4

1. Κάλυψη ελλείμματος κατά 17,5%

Θέμα: Αγγλοι υπολογίζουν αναλογιστικό έλλειμμα («αφανές χρέος») 120 τρις. Δρχ – λαμβάνονται μέτρα για 21 τρις.

Α. Επι της ουσίας. Εν πολλοίς είναι έτσι – Τα μέτρα δεν αντιμετωπίζουν το σύνολο του προβλήματος- επειδή όμως το πρόβλημα είναι τεράστιο. Ομως, η κατάσταση δεν είναι τόσο τραγική:

1. Οι υπολογισμοί στο κεντρικό σενάριο προϋποθέτουν ετήσια αύξηση συντάξεων ως το 2050, *πληθωρισμό +1%*- πράγμα που προσθέτει έξοδα (της τάξης της απόδοσης των μέτρων του Υπουργείου) για τα οποία δεν υπάρχει ούτε νομική δέσμευση, ούτε ηθική δέσμευση, αλλά ούτε και ιστορικό προηγούμενο¹. Χωρίς αυτό η κατάσταση παραμένει δύσκολη, αλλά συγκρίσιμη με άλλες χώρες της ΕΕ.
2. Η έκθεση περιλαμβάνει στην έννοια του «ακάλυπτου», έξοδα για τα οποία δεν υπάρχει αμφισβήτηση, ούτε πρόβλημα εξεύρεσης και τα οποία έχουν υπολογιστεί αλλού – π.χ. συντάξεις ΔΥ, κοινωνικοί πόροι το μεγαλύτερο τμήμα της τριμερούς χρηματοδότησης.² Αν τα συνυπολογίσουμε ως έλλειμμα της κοινωνικής ασφάλισης, πρέπει να τα *βγάλουμε* από το έλλειμμα του Δημοσίου, *άλλως θα τα μετρήσουμε διπλά*³.
3. *Ορισμένες* δυνάμει ευνοϊκές εξελίξεις δεν συμπεριλαμβάνονται – π.χ. μετανάστευση, συμμετοχή γυναικών. Η πάταξη της εισφοροδιαφυγής ή το νοικοκύρεμα του ΙΚΑ και αυτά αποδίδουν.
4. Το **κεντρικό** σημείο είναι ότι ουδείς (ούτε οι Αγγλοι) δεν θεωρούν ότι μπορεί (ή *πρέπει*) να επιλυθεί το σύνολο του προβλήματος με μέτρα σαν αυτά του Υπουργείου (τα επιλεγόμενα 'παραμετρικά')⁴. Σε καμμιά άλλη χώρα δεν έχει γίνει αυτό. Αντίθετα, προκρίνεται ένα **μείγμα** παραμετρικών αλλαγών και αλλαγών συστήματος. Αντίστοιχου εύρους αλλαγές στην Σουηδία και Ιταλία συνοδεύτηκαν με αλλαγή συστήματος. **Η αλλαγή συστήματος, αντί να υποχρεώνει το Κράτος να υπολογίσει και να επιβάλλει τις απαιτούμενες προσαρμογές, ενθαρρύνει το άτομο να τις κάνει μόνο του.**

¹ Η μέση αύξηση συντάξεων της τελευταίας 20ετίας είναι σαφώς πτωτική, ή στην καλύτερη περίπτωση ακολουθεί τον πληθωρισμό. Η κατάσταση με μόνο πληθωρισμό είναι στον Πίνακα 30, σελ. 56.

² Το θέμα αυτό αναφέρεται στην παράγραφο 2.13 και 2.14 του δεύτερου μέρους της έκθεσης, όπου φαίνεται ότι το πρόβλημα περιορίζεται.

³ Η παρατήρηση αυτή δεν αποτελεί μομφή κατά της μεθοδολογίας, αλλά απλώς υπενθύμιση ότι ορισμένα πράγματα πρέπει να διαβάζονται με συγκεκριμένο τρόπο.

⁴ Ανάγνωση του κειμένου των Αγγλων δείχνει ότι τα περίφημα «Σενάρια» - π.χ. Σύνταξη 40% στα 70, **δεν** προτείνονται ως ρεαλιστικές λύσεις, αλλά αναφέρονται για λόγους ανάδειξης της έκτασης του προβλήματος και της εξάντλησης των δυνατοτήτων (πέραν από ένα σημείο) των παραμετρικών αλλαγών.

Άρα αλλαγές μεγάλης έκτασης πολιτικά γίνονται πιο «εύπεπτες» - το ασφαλιστικό και στην Σουηδία και στην Ιταλία πέρασε με συναινετικό τρόπο. Στην Ελλάδα η αλλαγή συστήματος δεν αποκλείεται, αλλά είναι κάτι που ξεπερνά τις παρούσες προτάσεις του Υπουργείου.

5. Τέλος, δεν πρέπει να ξεχνάμε ότι εκτός των συντάξεων εξίσου προβληματική θα είναι και η αύξηση των δαπανών υγείας και περιθαλψης σαν αποτέλεσμα της γήρανσης – που δεν περιλαμβάνεται στον παρόντα σχεδιασμό αλλά οπωσδήποτε θα έχει μεγάλη δημοσιονομική επίπτωση.

Β. Πιθανή Απάντηση. Η παρατήρηση αυτή αναδεικνύει έναν κεντρικό ισχυρισμό της Κυβέρνησης – ότι τα μέτρα αυτά είναι τα ηπιότερα δυνατά. Αλλά όχι υπερβολικά ήπια.

Η κυβέρνηση στο επόμενο διάστημα έχει βάλλει ως προτεραιότητες θέματα που θα αλλάξουν ριζικά την εικόνα: την πάταξη της ανεργίας, την διευκόλυνση της ομαλής ενσωμάτωσης των μεταναστών στην αγορά εργασίας και την βοήθεια στις μητέρες να συμφιλώσουν την οικογενειακή και εργασιακή τους ζωή. Παράλληλα βρίσκεται σε εξέλιξη από το 1999 (με την ψήφιση του λεγόμενου «μίνι ασφαλιστικού») μεγάλη προσπάθεια νοικοκυρέματος των ταμείων και ανάδειξη θεμάτων όπως η αξιοποίηση των ταμείων. Άρα πρώτα προσαρμόζεται το Δημόσιο και μετά ο ασφαλισμένος.

Όμως, τα μέτρα αυτά δεν αρκούν. Για αυτό και προβαίνουμε στις προσαρμογές που βρίσκονται υπό συζήτηση – που είναι τα ελάχιστα δυνατά. Τα μέτρα αυτά θα αρχίζουν να εφαρμόζονται όταν πια εξαντληθεί η ευεργετική επίπτωση του νοικοκυρέματος και της τόνωσης της απασχόλησης – το 2007. Όμως, για να μην κατηγορηθούμε ότι «λαϊκίζουμε» και ότι αιφνιδιάζουμε το προαναγγέλλουμε από τώρα – για να μπορεί ο καθένας να ξέρει πού βρίσκεται και τι θα κάνει.

2. Μείωση συντάξεων και για αυτούς του νέου συστήματος του 2084/92.

A. Υπολογισμός της σύνταξης στην καλύτερη 10ετία αντί 5ετία.

Ο Ν2084/92 δεν αναφέρει την καλύτερη αλλά την τελευταία 5ετία. Λαμβάνοντας υπόψη περισσότερα χρόνια και δη επιλέγοντας τα καλύτερα δίνουμε λύση στο πρόβλημα αυτών – και είναι πολλοί – που έχουν προβλήματα χαμηλών αποδοχών στο τέλος της εργασιακής τους ζωής. Τέτοια προβλήματα προκύπτουν από ανεργία, από προβλήματα υγείας, από βιολογική αδυναμία να εργαστεί κάποιος όσο εργαζόταν όταν ήταν νεώτερος. Ο κόσμος της εργασίας – του μεροκάματου - δεν είναι όλος σαν το πρότυπο του υπαλλήλου γραφείου (ή του δημοσίου) όπου οι αποδοχές έρχονται αυτόματα με τις τριετίες και οι αποδοχές στο τέλος είναι αυτόματα οι υψηλότερες δυνατές. Εξάλλου, όλοι συμφωνούμε ότι πρέπει να υπάρχει ανταποδοτικότητα στις εισφορές – τι ανταποδοτικότητα όταν είτε συνεισφέρεις 20 χιλ είτε 200 το αποτέλεσμα στην σύνταξη είναι το ίδιο;

B. 35ετία στα 58

Δίδουμε μια νέα ευκαιρία για σύνταξη στα 40 χωρίς όριο ηλικίας – όπως ισχύει σε πολλές ευρωπαϊκές χώρες. Άρα κάποιος που έχει 35 χρόνια στα 58 δεν θα πάει στα 65, αλλά στα 63. Επίσης, και οπωσδήποτε για τους εργαζόμενους αυτής της κατηγορίας, είναι σημαντικό να μην εξωθούμε τον εργαζόμενο εκτός εργασίας, αλλά πρέπει να του δίνουμε την δυνατότητα και τα κίνητρα για να παραμείνει. Έτσι και ο ίδιος θα είναι καλύτερα οικονομικά, αλλά και το κοινωνικό σύνολο. Το πρόβλημα είναι να υπάρχουν κίνητρα για αυτό – τόσο οικονομικά για τον ίδιο αλλά και ένα περιβάλλον εργασίας που να μην τον αποδιώκει.

3. Τιμωρία των ανέργων

βλ. Ανωτέρω 2. Ισχύει το αντίθετο – ένας άνεργος θα θιγεί μόνο αν είναι άνεργος για περισσότερο από 5 χρόνια την τελευταία 15ετία. Με το ισχύον σύστημα είναι πιθανόν να μην έπαιρνε σύνταξη καν. (Δεν θα είχε τον λεγόμενο 'ασφαλιστικό δεσμό'). Για αυτούς (και είναι το 60%) που δικαιούνται την κατώτατη σύνταξη, ο υπολογισμός της σύνταξης δεν έχει σημασία για τις αποδοχές τους.

4. Το επείγον ακυρώνεται

Η κυβέρνηση δήλωσε ότι δεν αιφνιδιάζει. **6 χρόνια** παρέχονται ως προειδοποίηση για αλλαγές και αναγνωρίζονται όλα τα ώριμα δικαιώματα, όπως είχε δηλώσει. Σε αντίθεση, η ΝΔ το 1990/2 δεν έδωσε καμιά προειδοποίηση και σε ορισμένες περιπτώσεις έκοψε δικαιώματα ακόμη και αναδρομικά.

5. Στο μεσοδιάστημα διατηρούνται υψηλές συντάξεις

Όσο και αν διαφωνεί κάποιος με 'προνόμια' ή ακρότητες όπως συντάξεις άνω των 100% ή πολύ χαμηλά όρια ηλικίας, για την ύπαρξή τους δεν ευθύνονται οι ίδιοι που τα έχουν, αλλά οι πελατειακές σχέσεις που στα τελευταία 50 χρόνια τα καθιέρωσαν. Άρα και αυτοί οι άνθρωποι δικαιούνται της ίδιας προειδοποίησης, γιατί έχουν κάνει τον προγραμματισμό ζωής τους. Πάντως, με τον τρόπο προσαρμογής (αναλογικός συνυπολογισμός παλαιών και νέων ρυθμίσεων), όποιος απέχει από το «μέσο όρο» του ΙΚΑ θα προσαρμόζεται ταχύτερα.

6. Μαζική φυγή

Τελείως το αντίθετο ισχύει. Ό,τι έχει εξασφαλίσει κάποιος με το παλαιό σύστημα το διατηρεί με το νέο, πριν και μετά το 2007. Είναι κύριο σημείο του σχεδιασμού μας αυτό. Άρα δεν υπάρχει κανείς λόγος να τραπεί κανένας σε φυγή.

7. Κατώτερη σύνταξη

A. Επί της ουσίας. Οι ανακοινώσεις για τις κατώτατες συντάξεις είναι ίσως το *ασθενέστερο* σημείο των εξαγγελιών από τεχνική άποψη. Λέγεται ότι θα περιοριστεί η σημερινή κατώτατη σύνταξη του ΙΚΑ (124χιλ + ΕΚΑΣ 28 = 152) στις 64 χιλ δρχ. Η διαφορά τους (λογικά με τις 152, αν και στο διευκρινιστικό του Υπουργείου αναφέρεται το 124) θα γίνει «*με εισοδηματικά κριτήρια αντίστοιχα με το ΕΚΑΣ*». Αυτό είναι

εξαιρετικά δύσκολο, ως αδύνατο: Το ΕΚΑΣ είναι *συμπλήρωμα* σύνταξης, άρα λαμβάνει την σύνταξη ως εισοδηματικό κριτήριο. **Κατά την απονομή της σύνταξης, το εισόδημα από εργασία εξ ορισμού δεν υπάρχει** (αφού η σύνταξη δίδεται για να το αναπληρώσει). Άρα σε τί θα βασιστεί η κρίση; Όλες οι διαθέσιμες λύσεις έχουν **τεράστια** (ως απαγορευτικά) προβλήματα την ύπαρξη των οποίων το Υπουργείο φαίνεται να μην υποπτεύεται καν. Σημειώνεται ότι αυτό ισχύει κατά 100% την 1/1/2007, χωρίς μεταβατική περίοδο. Διακρίνεται ο κίνδυνος είτε (α) να πεισθούν το 60% των ασφαλισμένων του ΙΚΑ ότι θα πάρουν την μισή σύνταξη, ενώ δεν πρόκειται να κοπεί κανένας. Ή (β) να αναγκαστεί η Κυβέρνηση να πάρει πίσω την ρύθμιση ακόμη και για τους νέους του 2084/92. Το πολιτικό κόστος όταν μόλις αυξήθηκαν οι συντάξεις αυτές στο 152 χιλιάδες είναι τεράστιο. Αυτό που χρειάζεται (και είχε επισημανθεί παλαιότερα) είναι ένα νέο σύστημα προστασίας της φτώχειας των ηλικιωμένων – είτε στο πλαίσιο «πολυεπίπεδου συστήματος», ή με Εθνική σύνταξη.

Απάντηση. Όλοι δέχονται ότι η κατώτατη σύνταξη λειτουργεί ισοπεδωτικά: 70% των συνταξιούχων του ΙΚΑ λαμβάνουν την κατώτατη σύνταξη. Η δουλέψει κάποιος για 15 ή για 23 χρόνια παίρνει περίπου την ίδια σύνταξη. Η διόρθωση αυτού, όμως επ' ουδενί δεν πρέπει να χαλαρώσει την προσπάθειά μας να καταπολεμήσουμε το όνειδος της φτώχειας των ηλικιωμένων. Η επέκταση της αρχής της επικέντρωσης, που δοκιμάστηκε στην πράξη με το ΕΚΑΣ θα δώσει την ευκαιρία να εντείνουμε την προστασία του βιοτικού επιπέδου των ηλικιωμένων με αποκατάσταση όμως των κινήτρων για ασφάλιση. Έχουμε αποδείξει έμπρακτα ότι η προστασία των χαμηλοσυνταξιούχων είναι πρώτη προτεραιότητά μας. Αυτή η προτεραιότητα παραμένει.

8. Ασφάλιστρα στην ανάπτυξη της χώρας - καταλήστευση

Τα αποθεματικά των ταμείων απέδωσαν στα ίδια τα ταμεία μέσω της ταχύτερης ανάπτυξης της χώρας. Τα Ταμεία την δεκαετία του '50 βοήθησαν την ανάπτυξη της χώρας κατευθύνοντας τις αποταμιεύσεις των εργαζομένων σε παραγωγικές επενδύσεις –και όχι σε ξένο νόμισμα ή σε οικόπεδα όπως θα γινόταν (πιθανότατα) άλλως. Αυτό το εισέπραξε η οικονομία άμεσα, αλλά και τα Ταμεία έμμεσα αφού η αλματώδης αύξηση των ασφαλισμένων στα Ταμεία της εποχής εκείνης τροφοδοτήθηκε από τις ίδιες τις αποταμιεύσεις τους – ένα παράδειγμα αυτοτροφοδοτούμενης ανάπτυξης.

Αυτή η κατάσταση ανακόπηκε με την ωρίμανση των Ταμείων στα μέσα της δεκαετίας του 70. Τότε οι υποχρεώσεις των ταμείων ξεπέρασαν τις εισπράξεις τους. Αυτή η κατάσταση θα οδηγούσε γρήγορα στην εκμηδένιση των αποθεματικών (και αν δεχόμαστε ακόμη ότι αυτά δεν είχαν εξανημιστεί μέσω ατυχών επενδύσεων). Αλλά από τότε το Κράτος επιχορηγεί τα Ταμεία με άνω του 3% της παραγωγής ετησίως. Άρα το Κράτος επιστρέφει (υπό μια έννοια) τα αποθεματικά με την μορφή πληρωμών συντάξεων – που εξάλλου ήταν και η αρχική σκοπιμότητα των αποθεματικών.

Όμως, κάνουμε και κάτι παραπάνω. Αν τα Ταμεία ήταν ιδιωτικά, θα αξιοποιούσαν τα αποθεματικά τους, και θα είχαν περιουσία. Όμως, καθώς

αυξανόντουσαν οι συνταξιούχοι σε σχέση με τους ασφαλισμένους τους, κάποια στιγμή θα εξαναγκαζόντουσαν να αρχίσουν να ρευστοποιούν τα αποθεματικά τους. Αν αυτό συνεχιστεί θα βρισκόντουσαν κάποια στιγμή χωρίς χρήματα και οι συνταξιούχοι στο δρόμο. Υπάρχουν παραδείγματα σε άλλες χώρες.

Εμείς ποτέ δεν θα αφήσουμε να γίνει αυτό. Τα ταμεία και οι συντάξεις των Ταμείων τελούν υπό εγγύηση από την κοινωνία από το κοινωνικό σύνολο. Δεν θα αφήσουμε να στερήσουν τα Ταμεία – γιατί για μας η υποχρέωση απέναντι στους συνταξιούχους είναι συστατικό στοιχείο του κοινωνικού ιστού.

9. Κρατική συμμετοχή μόνο στους ασφαλισμένους του Ν2084/92

Η κρατική συμμετοχή του 2084/92 υπολογίστηκε για να μειώνει την συμμετοχή του κράτους. Υπολογίζοντας την συμμετοχή ως ποσοστό των εισφορών, την στιγμή που οι εισφορές (εξ υποθέσεως – λόγω της γήρανσης) μειώνονται σε σχέση με τις πληρωμές προετοιμάζει τον δρόμο για την απεμπλοκή του Κράτους από τις ευθύνες του απέναντι στην ασφάλιση. Άλλως ποιά η σημασία αυτής της ρύθμισης; Τι θα έκανε το κράτος αν έπαιρναν όλοι οι ασφαλισμένοι την τριμερή χρηματοδότηση και αυτή δεν αρκούσε να πληρωθούν οι συντάξεις;

10. Δύο προτάσεις μόνο – αύξηση ορίων μείωση αποδοχών

Λάθος, στην εξίσωση πρέπει να βάλουμε την βιωσιμότητα του συστήματος συντάξεων. Το να κάνουμε όπως η ΝΔ, που επειδή δεν μπορούσε να μειώσει τις συντάξεις επίσημα, το έκανε μέσω ανεπαρκούς τιμαριθμοποίησης θα ήταν καλύτερα; Η μήπως να πάρουμε τα λεφτά μέσω αυξημένης φορολογίας – την οποία θα πλήρωναν και οι συνταξιούχοι – τους οποίους προστατεύουμε. Η ασφαλιστική μεταρρύθμιση αφορά το πώς το δεδομένο κόστος συντάξεων – *το οποίο ως κοινωνία οφείλουμε να καλύψουμε* – θα κατανεμηθεί ανάμεσα στα μέλη της κοινωνίας, με κάθε τρόπο.

11. Αναξιόπιστα ταμεία για 40ρηδες αφού ανατρέπει τις προσδοκίες

Το αντίθετο. Οι ακάλυπτες υποχρεώσεις είναι σαν επιταγές χωρίς αντίκρισμα – το να μοιράζεις τέτοιες υποσχέσεις απλώς υποτιμά την νοημοσύνη αυτών που τις δέχονται. Οι σαραντάρηδες, αντίθετα, θα μπορούν να ξέρουν ότι δεν θα εξανεμιστούν τα λεφτά τους πριν καν προφτάσουν αυτοί να καταθέσουν την αίτηση συνταξιοδότησής τους.

12. Συνεχείς παρεμβάσεις υπονομεύουν το ασφαλιστικό

Απολύτως ορθό. Για αυτό κάνουμε μια παρέμβαση έγκαιρα, χωρίς ταμειακό άγχος και εκβιαστικά διλήμματα, δίδοντας το μεγαλύτερο δυνατό περιθώριο προετοιμασίας στους ασφαλισμένους. Μήπως θα ήταν καλύτερα να αφήσουμε πρώτα το σύστημα να καταρρεύσει και μετά να επέμβουμε; Τότε και θα είχε απαξιωθεί τελείως κάθε έννοια κοινωνικής αλληλεγγύης, ενώ οι ευθύνες απέναντι στην κοινωνία για αυτούς που δεν αντέδρασαν θα ήταν τεράστιες.